

PROTOKOLL

Projekt	Eesti-Läti neljanda elektriühenduse riigi eriplaneering
Teema	Trassialternatiivide esmaste võrdlustulemuste tutvustamine
Kuupäev	02.12.2025, 17.30–20.00
Asukoht	Kuressaare Kultuurikeskus
Protokollija	Anni Konsap
Osalejad	Registreerimislehel (70 osalejat)

- Päevakava
- 1. Kus me täna oleme?**
 - 2. Trassialternatiivide võrdlus ja uuringud**
 - 3. Mis saab edasi?**
 - 4. Küsimused, arutelu**

Avaliku arutelu ettekandega saab tutvuda projekti kodulehel, <https://riigiplaneering.ee/riigi-eriplaneeringud/eesti-lati-neljas-elektriuhendus/eesti-lati-neljanda-elektriuhendus>.

Arutelu

Ettepanek: Paberkaardid võiksid olla kõigile jagatavad, et oleks võimalik trassidega koosolekul tutvuda. Aastaga on põhimõtteliselt info jäänud samaks. Murekoht – kõikide elektriettevõtjatega ei saa ühendust. .

Monika Korolkov, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (edaspidi MKM): Võtame teie tagasiside kaasa..

Marion Mets, Skepast&Puhkim OÜ (edaspidi SKPK): Pärast koosolekut saame vaadata ühiselt kaardirakendust ja iga kinnistut eraldi, palun Priidul tutvustada elektrisüsteemi osapooli täpsemalt.

Priit Heinla, Elering AS (edaspidi Elering): Elering hoiab elektrisüsteemi Eestis ja sagedust elektrisüsteemis. Elering haldab suuri liine, mis igaühe koju ei jõuagi. Meie põhivõrk jõuab jaotusvõrgu ettevõttesse, kelleks Saaremaal on Elektrilevi, kes toob elektri igaühele koju. Raadamistööde eest vastutab kas Elering või Elektrilevi (olenevalt, kellele liin kuulub) või maaomanik ise, kui see on nii kokku lepitud. Kui raadamiseks läheb, tuleb alati maaomaniku teavitada. Kui seda on tehtud teavituseta, ei ole see korrektne.

Nõukogu ajal ehitatud liinidel kahjuks on talumiskohustus. See tekitab arusaadavalt segadust. Seal ei ole lepingulist osapoolt.

Küsimus: Praegu eelistatud alternatiiv läbib Tõnija maaparandussüsteemi, kus ehitustegevus on maaparandusseadusega keelatud. Kuidas mõeldakse kaitsta maaparandustaristut? Kui kaua see põllumajandust segab?

Elering: Maaparanduse info on kohati halvasti kättesaadav. Eleringi kohustus on maaparandussüsteem korda teha ja seda ka oma ehitajatelt nõuda. Seni ei ole ilmnenud olukorda, kus me ei oleks suutnud maaparandussüsteemi nõuetekohaselt ümber ehitada. Põllumajandust takistab liini tõmbamine, kuna liin on alguses hetkeks maas ja masti püstitamine võtab aega mõned kuud. See on võimalik maaomanikuga kokku leppida. See tähendab kuni 1-aastast kitsendust. Kui maaparandussüsteem on lõhutatud hooletusest, on Eleringi kohustus see alati korda teha.

Küsimus: Milleks liini vaja on? Kui palju läheb elektri hind tarbijale kallimaks? Läti poole on juba 3 ühendust. Igaüks 3 GW. Eesti tarbimine on maksimaalselt 1,6 GW. Ehk oleks odavam teha ühendus Soome poole? Milleks on liin maa peal? Kogu linnustik lendab läbi Saaremaa ja elektriliinid on linnutapjad. Õhuliin on käesolevas geopoliitilises süsteemis väga haavatav. Üks väike droon suudab süsteemi rikkuda. Selle taaskäivitamine võtab 0,5 aastat. Ja kui sinna ühendada 500 tuulikut, on see omakorda suur julgeolekurisk, sest signaalluure saab häiritud. Kas 2 miljardit pole mujale panna?

Elering: Ülekandevõimsus Lätiga on umbes 1 GW. Põhjus on tehniline – üks liin on justkui alati varus. Lisaks, kaks nendest liinidest on ühendatud ühte alajaama. Kui selle alajaamaga midagi juhtub? Oleme alates selle aasta veebruarist ühendatud Kesk-Euroopa võrguga, pärast Venemaast desünkroniseerimist. Eesti-Läti ühendus pakub meile varu ja kindlust.

Maksumaksja raha kasutamist me ühenduse rajamiseks ei kasuta. Kasutame Euroopa Liidu raha ja ülekoormustasu. Liini ehitamisest ei muutu tarbija jaoks elektri hind kallimaks.

Õhuliin ei ole igas punktis lindudele ohtlik. Üle Väinatammi kulgev liin asus tõesti lindudele ebasoodsas asukohas.

Elering on õppinud Ukraina kogemusest taristu kaitsmist. Plaan on ka tulevikutaristu teha võimalikult vandalismikindlana. Õhuliini parandamine on kiirem kui maakaabli parandamine.

Arvamus: Elektriliinid raadiohäire segajad. Sõjaolukorras meil siis enam raadioühendust ei ole.

Elering: Elektriliin on staatiline ja ei oma sarnast mõju raadiosidele tuulikutega. Seetõttu rajame ka sellist infrastruktuuri pigem lääne poole.

Arvamus: Olete varem öelnud, et maakaabel on kümneid kordi kallim ja seejärel, et 4-5 korda kallim. Täna räägite, et maakaablit parandada on keeruline ja õhuliini parandada lihtne. Kalurite mure on, et elektriliinid annavad roheline tule ka tuulikutele, mis viivad kala merest. Loodan, et kui ehitamiseks läheb, siis valitsus vahetub.

Elering: Oleme kokku leppinud, et tellime kolmandalt osapoolelt õhuliini ja maakaabli hinnavahe uuringu, et selgitada välja tegelik maksumuste vahe.

Liin ei ole vajalik tuuleenergia elektrivõrku ühendamiseks. Kui liin on valmis, on tõesti võimalik Saare Wind Energy'1 sellesse ühenduda, kuid ei pea. Elektriühendust kui sellist on vaja, kas sinna tootmine ka taha tuleb täiendavalt, on teisejärguline. Elektriliin võimaldab ka näiteks päikeseparkide laialdasemat kasutuselevõttu.

Küsimus: Mille alusel inimestele hüvitist makstakse? Kas kinnisasja avalikes huvides omandamise seadus (KAHOS) või looduskaitse seadus? Tulemused võivad olla erinevad. Juttumaakaabli ja õhuliini maksumuse ja haavatavuse osas on erinev. Õhuliini on lõhkuda ka lihtsam kui maakaablit. Saaremaa Energiaagentuur räägib vesinikutaristu rajamisest õhuliini alla. Kas see on ohutu? Ehk liin maa all oleks turvalisem? Kas olete andnud vesinikutaristule nõusoleku?

Elering: Esimene vastus – KAHOS.

Õhuliin vs maakaabel – selle uuringu tellime mõnelt ülikoolilt.

Vesinikutoru rajamise riigi eriplaneeringu taotluse esitas Elering sel esmaspäeval, kuid saari see ei puuduta. Vesinikutoru tulevikus mis iganes taristu kõrval on võimalik, kuid Elering ei näe, et see toimuks mandril enne 2040. aastat ja millal see saarele jõuab, ei ole teada. Saaremaa Energiaagentuuri tegemisi ei oska kommenteerida. Meie nõusolek peab kindlasti olema, kui on soov toru rajada. Liini

kaitsevööndi välispiirile on toru teoreetiliselt võimalik rajada. See kõik vajab eraldi tehnilise teostatavuse uurimist.

Küsimus: Saaremaale kavandatakse samasugust võimsust, nagu Tallinn tarbib. Mida siin kavandama hakatakse, Eestist tööstusparki? Saaremaast 10 km kaugusel asuv tuugenipark tähendaks samasugust probleemi, kui on Tootsi tuulepark.

SKPK: Tuulegeneraatorid ei puutu otseselt käesolevasse planeeringusse, mistõttu räägiksime sellest arutelu lõpus.

Küsimus: Palun rääkige täpsemalt kaardil olevast lehtrist (viide hoonestusloa uuringualale – *protokollija märkus*).

Elering: Läheme Läti poole läbi vee. Kuna oli kaks potentsiaalset asukohta, kus alajaam võiks olla, on praegu visandatud nõ lehter. Ka keskkonnamõtjude hindamise käigus, mis meres teeme, vaatame ala laiemalt, leidmaks selle sees kõige parema koha, kust me saaksime randuda ja jõuda merekaabliga alajaama.

Küsimus: Saan aru, et kahte alajaama ei tule, ainult üks. Kumb – Kotlandi või Lõmala?

Elering: Uuringud hetkel näitavad, et Kotlandi alajaama tulek on parem.

Küsimus: Kui kaugel Läti arengud on?

Elering: Lätis on see projekt saanud riikliku eriprojekti staatuse. Loamenetlus on seal lihtsam. Neil on trassikoridor paigas.

Küsimus: Kui suur on tõenäosus, et olemasolev koridor käiku läheb? Olete maaomanikega suhelnud, kuid kuulsin täna oma naabrimehe käest, et tahate mu isa maast üle minna.

SKPK: Vaatame teiega koos konkreetse olukorra pärast arutelu lõppu üle.

Elering: Inimeste kontaktid tulevad riiklikest andmebaasidest. Kui info andmebaasides on puudulik, võib tõepoolest juhtuda, et see ei jõua õige inimeseni. Hea, et kogukonnas asjadest räägitakse. Olemasolevas koridoris on kitsendus olemas, see koridor läheb veidi laiemaks. Kui kasutada olemasolevat koridori, tähendab see väiksemat maahõivamist kogu Saaremaal võrrelduna uue koridoriga. Kesk-Saaremaalt näiteks laekus kommentaare väga vähe, sest inimesi seal elab vähem.

Küsimus: Kesk-Saaremaa on ulatuslik linnukaitseala. Kui palju olete Keskkonnaametiga koostööd teinud?

Eike Riis, Skepast&Puhkim OÜ: Oleme Keskkonnaametiga koostööd teinud algusest peale. Kaitsealad, püsielupaigad jm on liinikoridoride all välistatud. Keskkonnauuringud on üle vaadanud Keskkonnaamet.

Küsimus: Kas maakaabel on täna täielikult välistatud?

Elering: Välistatud, aga laseme ikkagi teha uuringu, et selgitada maksumuse erinevus välja.

Arvamus: Tore oleks, kui vastuseid annaksid inimesed, kes tegelikult otsustavad. Tegime ettepaneku viia liin kahe küla vahelt läbi võrdselt. Saime vastuseks, et metsamaa majanduslikel põhjustel ei ole ettepanekuga võimalik arvestada.

SKPK: Vaatame teiega koos konkreetse olukorra kaardil pärast arutelu lõppu üle.

Küsimus: Maakaabel oleks inimese tervisele ohutum. Palun rääkige täpsemalt elektromagnetvälja uuringust.

Lauri Kütt, Tallinna Tehnikaülikool (edaspidi TalTech): Üldises plaanis on maakaablil tugeva magnetvälja ala oluliselt kitsam. Õhuliini puhul vaatasime ka olukorda, kui seda koormaks võimalikult palju ja pikemat aega. Leidsime, et liini kaitsevööndist väljapool ei avalda liin inimese tervisele mõju. Võrdlesime modelleerimise tulemusi rahvusvaheliselt tunnustatud piirnormidega, mis on kehtestatud suure varuga. Praegusel hetkel saab kinnitada, et kui asute kaitsevööndist väljapool (40 meetrit liini keskelt mõlemale poole) on elektromagnetväli suhteliselt madal. Näiteks koduses majapidamises kasutatavad asjad võivad tekitada sama võrreldavas suuruses elektromagnetvälja. Elektromagnetvälja tugevus väheneb õhuliinist kaugemale minnes väga kiiresti. Õhuliini välja tugevus kaitsevööndi piiril on väiksem kui kinesiograafiale. Kuna kaabelliinid paigutatakse üksteisele lähedale, siis need tühistavad üksteist. Õhuliinil on juhtide kaugused teineteisest suuremad, mistõttu omavad nad veidi suuremat välja. Õhuliini kaitsevööndist väljapool mingit märgatavat tervisemõju ei ole.

Kommentaar: Tarmo Koppel (TalTech) leidis, et elektromagnetvälja ohutu mõju saavutamiseks peaks elamud paikema õhuliinist 300 meetri kaugusel. Näiteks leiti uuringus, et dementsuse risk on 50 meetri kaugusel suurem.

TalTech: Tervise seisukohast nii detailidesse ei oska minna. Kui vaadata tehniliselt, siis tekitab teie veekeedukann sama väljatugevuse, kui oleksite õhuliinist 60 meetri kaugusel. Küsimus on, kuhu ohutuspiiri paneme. Kui paneme selle väga madalale, peaksime kõik oma kodud ümber ehitama. Uuringuid on erinevaid, palun edastada mulle uuringu viide. Soovitan vaadata ka neid allikaid, millele olen viidanud oma elektromagnetvälja uuringus.

SKPK: riigiplaneering.ee veebilehel on kõik uuringud, sh elektromagnetvälja uuring, tutvumiseks üleval.

Küsimus: Palun rääkige olukorrast, kus näiteks põllumees viibib liini all, mis on umbes 3 meetri kõrgusel maapinnast.

Elering: Liini ja liiklusvahendi vahele peab jääma mingi distant – üldjuhul 3 meetrit. Elektromagnetvälja uuringus on välja toodud, et alaline viibimine otse liini all ei ole soovitatav, ent liini alt läbi sõitmine ei oma tervisemõju. Uuringus on kindlasti ka sellest juttu.

Küsimus: Kas on tehtud uuringuid mõjust mesilastele? Mesilasperede arvukus on tugevas langustrendis Saaremaal. Mesilased kasutavad orienteerumiseks maa magnetvälja. Kui mesilastarud asuvad liinide all, on mesilased kogu aeg ärrituse seisundis.

TalTech: Eelnevale lisaks – töökeskkonnas on meil lubatud tööpäeva jooksul olla väljatugevustega alas. Eeldus on, et pärast tööpäeva väljume sellest ja puhkame. Lubatud piirnorm on 4 korda kõrgem kui elualadele lubatud. Maailmas on tehtud piisavalt uuringuid, mis tõendavad, et see mõju ei ole oluline. Ka näiteks metsas seenelkäik selles väljas ei mõjuta meid.

Mesilaste ja muude putukate osas on läbi viidud erinevaid uuringuid. Tõendatud ei ole, et nende eluolu oleks mõjutatud. Nad näikse käituvat erinevalt, kuid see on pigem tingitud sellest, et liinikoridori all on teine looduskeskkond, sh avamaa, mitte mets. 330 kV õhuliin on Euroopa ja muu maailma praktikas tavapärane.

Küsimus: Miks ei tule Lätist kaabel otse Kura poolsaare tipust Läänemaale? Miks ei lähe kaabel läbi Mandri-Eesti?

Elering: Läti võrguettevõtja eesmärk on liin kavandada võimalikult lääne suunda. Ventspilsis maabumine on piirangute vaatest oluliselt lihtsam. Kura poolsaare tipus on palju näiteks ka looduskaitselisi piiranguid.

Küsimus: Mis kasu Saaremaa sellest liinist saab?

Elering: Sellega teeme ka Saaremaa võrgu tugevamaks.

Küsimus: Kui kaabel tuleb otse läbi mere mandrilt, kas siis Veere alajaama pole vaja?

Elering: Jah, kasutame Mägi-Kurdla alajaama ja Veerele alajaama ei tule.

Arvamus: Kui Veere alajaama ei teki, ei näe kuidas Saaremaa liinist kasu saaks.

Elering: Kokkusaamispunkt 110 kV ja uue 330 kV vahel saab olema võimalikult lääne pool. Ühendus kindlasti olemasoleva võrgu vahel tekib. Kui kasutame Elektrilevi liinikoridori, jääb see Eleringi koridoriks.

Küsimus: Kuhu ja millal on võimalik pärast tänast koosolekut seisukohti esitada?

MKM: Saate pöörduda Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poole.

Küsimus: Eestis on uuringutulemused valed, nii metsade uurimisel, turba uurimisel kui muudel juhtudel. Kutsun üles uuringuid lugema ja neisse kriitiliselt suhtuma. Kust liini mõtte alguse sai?

Elering: Riigi poliitika on andnud Eleringile suunise uurida Eesti-Läti neljanda elektriühenduse rajamise võimalusi ning ka Estlink 3 võimalusi läbi riigi eriplaneeringu menetluse. Planeeringudokument ei käsitle tausta, vaid näitab kuidas saaks liini rajada.

Kommentaar: Kui liini üldse teha, siis maakaablina. Käime mõistlikult ringi looduse ja maksumaksja rahaga. Ühenduse võiks teha Soome ja otse Lähti.

Kommentaar: Saaremaa huvi on olla elektrivõrgu suhtes autonoomsed ehk saada tootmise ja tarbimisega ka ise hakkama. Meie hakkepuidu varust piisab Saaremaa toitmiseks.